

BORGERDRETVET OMSTILLING - ET ANDELSSAMFUND OG ET LANDBRUG NÆR EN STORBY

Fotoet: En af andelshaverne fandt på at lave et lille mobilt pizzeria med klasse-pizzaer. Byggede pizza-stenovn og hvad der nu skulle til ind i en genbrugt gammel hestevogn.

Af Niels Aagaard, formand for Det Fælles Bedste

For ca. 30 år siden fandt en masse lokale borgere i Aarhus på, at de ville lave et lille lokalsamfund båret af tanker om bæredygtighed og fællesskab - af 'andelstanken' og tankerne om 'økologi'. Man fandt et passende sted nord for Aarhus, fik lavet lokalplaner og gik i gang med at bygge boliger til 1, 2 ... efterhånden 8 bogrupper - 300 mennesker.

Som en af de første ting etablerede man et landbrug på jordene ved siden af andelssamfundet. Jordene var ikke store nok til egentlig selvforsyning, men det var dog skridt på vejen.

At have kontrol over vores mad er vigtig; bedre kendt som "madsuverænitet". Det har de færreste af os i dag, selvom vi nok ikke lægger så meget mærke til det. Vi er dybt afhængig af en industri, hvis værdier tit er milevidt fra vores egne.

Der er ikke meget frihed i at skulle spise giftig mad eller være afhængig af store agroindustrier som producerer med miljøgifte og gmo-afgrøder. Eller være tvunget til selv at dyrke på måder der ødelægger biodiversiteten, naturen og klimaet.

- Så folkene i eksemplet valgte at etablere deres eget lille landbrug.

Et udslidt konventionelt landbrug med nedslidt pløjesål blev overtaget, og man begyndte det langsigtede arbejde med at gøre mulden frugtbar. Lavede sædskifte, hvor man skifter mellem at gro forskellige afgrøder på markerne, så jorden får ro til at gendanne sine ressourcer. Man dyrker fx korn et år (varierende med forskellige sorter), dyrker grøntsager det næste år, lader jorden ligge brak til afgræsning af køer, høns og geder det tredje år, eller dyrker kløver, der er supergod til at opfange kulstof fra atmosfæren og lagre den i jorden, så jorden bliver kulstofrig og dermed frugtbar. Foruden afgræsningen som styrker både muld og planter, så er dyrenes afføring på markerne virkelig et næringsrigt tilskud til at skabe liv i mulden.

Lidt efter lidt skiftede jordens udslidte pløjesål farve. Fra den lidt grå, lidt tørre jord, til en mørkere farvet og fugtig muld, fuld af krible-kraple-liv. Jordens myriader af liv, svampe, netværk, regnorme, bakterier, småkravl, insekter og hvad-har-vi er virkelig et studie værd. Og hensynet til at beskadige det mindst mulig er helt afgørende. Det lærer man, når man sammenligner konventionelt dyrket land med denne mere skånsomme dyrkning.

Mulden voksede i tykkelse. Grøntsagerne blev større, flottere og mere livskraftige år for år. Naturstyrelsen, som hjalp med projektet, sagde ligeud, at den muld borgerne havde fremelsket lignede noget af det bedste i landet. Trods de gode borgeres status som rent ud sagt "amatører".

Lidt efter lidt formede der sig et lille bitte landbrug. Med køer og andre dyr på en del af jorden, som man så systematisk flyttede rundt med til afgræsning. Med grøntsagsdyrkning på en anden del af jorden. Med korn på en tredje del. Køerne har vi senere - desværre - måttet sige farvel til.

Grøntsagerne fik sin egen ordening. En større gruppe af frivillige - lige nu er der omkring 110 personer - producerer alle trin igennem kæden fra udsåning af frø i væksthuse til udplantning i jorden og pasning frem til planter. Opdelt i hold. Styret af en fælles ledelse, der indkøber frø og lægger diverse så-, luge- og høstplaner. Sørger for opbevaring i kuler o.l.

Man tilmelder sig grøntsagsordningen, betaler 1.500 kr. per person og lægger ca. 20 timer om året i det fælles arbejde. Det administreres enkelt og lavpraktisk, uden bøvl.

Grøntsagerne henter man, når de er modne. Ingen emballage, ingen transport - det er jo lige uden for hjemmene. Ingen supermarkedshylder hvor de ligger og skal afkøles, fryses, oplyses, reklameres for osv. og som derfor belaster kloden.

Lave udgifter. Lav klodebelastning. Lavt vandforbrug. Lavpraktisk og enkelt hele vejen igennem.

Høj smagsværdi, højt energiindhold, sund mad. Ingen eller nærmest ingen gifte.

Højt indhold af fællesskab. Mange grupper af borgere, der arbejder sammen på tværs af alder og uddannelse. Landsbyens aftenture går forbi landbruget, hvor børnene klapper geder, ser høns, studerer den fantastiske frodighed og farver.

Grøntsagsordningen for andelssamfundet inviterer den lokale Landsby Hjortshøj til at være med. Det kobler andelsfællesskabet sammen med landsbyfællesskabet omkring fælles interesser.

I dag har dem, der er med i grøntsagsordningen, typisk grøntsager til 3-4-5 måneders årligt forbrug måske mere i en familie.

Det kan vi jo gøre mange steder rundt i landet. Købe eller leje noget jord til fælles dyrkning. Dyrke dele af vores mad i fællesskaber på den måde. Og lidt efter lidt gøre det stadig mere biodiverst og klimavenligt.

Høns - vi har i dag et mobilt hønsehus til 250 høns; æggene - indsamles af frivillige og sælges for 4 kr. stk. Kornet - går til Aurion der maler det og sender det retur til andelssamfundets bageri, hvor det bages til brød af frivillige. Lokalt duftende, varmt brød i et udsalg hos den borgerdrevne økologiske hører, hvis varesortiment ville ryste enhver normal 7-Eleven med sin mangel på tilsætningsstoffer.

Et borgerdrevet initiativ. Et sted i Danmark.

Bedste hilsner,

Niels Aagaard